Finds from various periods: the Stone, Iron, and Middle Ages were encountered in all of the excavated areas. The majority of the Iron Age finds: early ceramics with rough and brushed surfaces and blackware, can be dated to the old Iron Age. The objects discovered in area 1 probably also date to the first half of the 1st millennium. Objects, which should be dated to the 13th–14th centuries and in which partly thrown ceramics predominated, were discovered in areas 3 and 4.

The conducted investigation showed that anomalies visible in the magnetogram precisely correspond to objects that are actually under the earth. The anomalies fairly well show the object's size, shape, and magnetic intensity. The investigation this year was oriented more to larger anomalies, it being interesting to check them as objects of this size have not been encountered in the investigations at Kernavė up until now.

Gintautas Vėlius

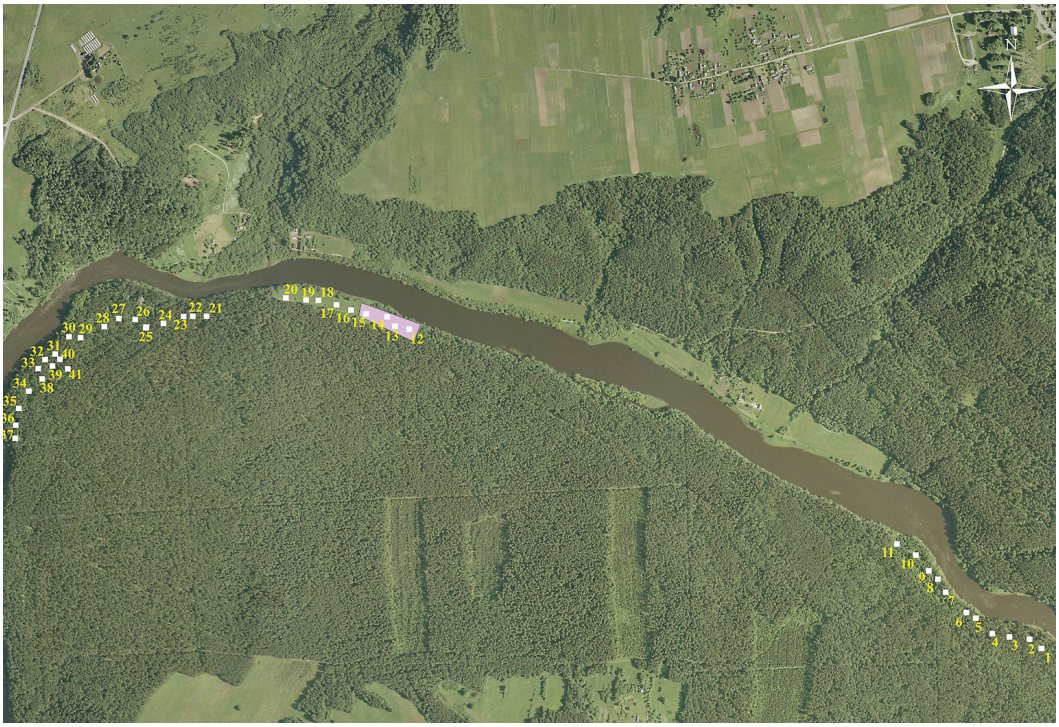
Neįtvirtintos gyvenvietės prie Neries

KKRD Mokslinių tyrimų skyrius kartu su LII bei VU toliau vykdė projektą „Kraštovaizdžio raida archeologijos ir gamtos mokslų duomenimis". Pagal šį projektą KKRD Mokslinių tyrimų skyrius atliko 3 mikroregionų: Karmazinų, Grabijolų bei Kernavės kompleksinius tyrinėjimus. Vadovaujantis projekte numatytų darbų programa, 2010 m. vykdyti tiriamų mikroregionų archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai. Jie atlikti šių vietovių kairiajame Neries krante, pirmosios bei antrosios viršsalpinės terasų teritorijose. 2009 m. žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai buvo atlikti dešiniajame upės krante, ištirta 180 šurfų, išaiškintos 6 naujos geležies amžiaus gyvenvietės (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 78–82). Žvalgomieji tyrinėjimai, kasant 1 m² dydžio šurfus, vykdyti visuose Neries slėniuose, pradedant Purvės rėva, esančia 500 m į P nuo Karmazinų pilkapyno, ir baigiant Kernavės kultūrinio rezervato buferinės apsaugos zonos teritorija. Šurfai (iš viso 187) kasti apie 30–60 m atstumu vienas nuo kito, 1–2 eilėmis, priklausomai nuo

1 pav. 2009 ir 2010 m. tyrinėti mikroregionai ir šurfų vietos. G. Vėliaus brėž.

Fig. 1. The microregions and test pits excavated in 2009 and 2010.

2 pav. 2010 m. Karmazinų mikroregione tyrinėti šurfai ir žvalgyti suarti laukai. G. Vėliaus brėž.

Fig. 2. The test pits excavated in the Karmazinai microregion in 2010 and the ploughed fields surveyed there.

3 pav. Pjautuvas, surastas šurfe 7. G. Vėliaus nuotr.

Fig. 3. The sickle found in test pit 7.

tiriamo slėnio pločio (1 pav.). Tyrimų medžiaga suskaidyta į 3 dalis pagal tirtus regionus: Karmazinai, Grabijolai, Kernavė. Nekasinėta liko tik žemiau Karmazinų esanti į P nutolusi Neries kilpa, kadangi ji nepateko į projekte numatytų tyrinėti 3 mikroregionų teritorijas.

Karmazinų mikroregione tyrinėti 3 slėniai (2 pav.). Pirmasis yra ties Purvės rėva. Tai 440 m ilgio, iki 50 m pločio, apie 6 m virš upės lygio iškilusi terasa. Slėnyje iškasta 11 šurfų, visų jų stratigrafija panaši, po velėna aptiktas iki 50 cm storio miškožemis, įžemis – smėlis. Radinių nerasta, tik šurfe 7 aptiktas vėlyvuoju geležies amžiumi datuotinas pjautuvas (3 pav.) ir vėlyvos apžiestos keramikos fragmentas.

Antrasis tyrinėtas slėnis yra aukščiau Dūkštos žiočių. Tai 450 m ilgio, iki 50 m pločio, apie 6 m virš upės lygio iškilusi terasa. Slėnyje iškasti 9 šurfai, visų jų stratigrafija panaši, po velėna aptiktas iki 35 cm storio miškože-

4 pav. 2010 m. Grabijolų mikroregione tyrinėti šurfai. G. Vėliaus brėž.

Fig. 4. The test pits excavated in the Grabijolai microregion in 2010.

mis, įžemis – smėlis. Archeologinių radinių nerasta.

Trečiasis slėnis yra žemiau Dūkštos žiočių. Tai apie 800 m ilgio, iki 200 m pločio terasa, žemėjanti nuo 10 iki 4 m nuo upės lygio V link. Slėnyje iškastas 21 šurfas. Daugelio šurfų startigrafija panaši, po velėna aptiktas iki 50 cm miškožemio sluoksnis, po juo – smėlio įžemis. Tačiau 4 šurfuose aptiktas kultūrinis sluoksnis, 3 iš jų rasti lipdytinės keramikos fragmentai. *Šurfe 31* po 5 cm storio miškožemio sluoksniu aptiktas 10 cm storio smėlio tarpsluoksnis, po juo – iki 15 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame pastebėta smulkių angliukų, rastas vienas smulkus lipdytinės keramikos fragmentas. Nedidelė lipdytinio puodo šukė aptikta ant įžemio ir *šurfe 33*. *Šurfe 34* po 30 cm storio miškožemio sluoksniu aptiktas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame surasta gargažių, smulkių titnago nuoskalų, akmeninio kirvio išgrąža, smulkus lipdytinės keramikos fragmentas. *Šurfe 39* po 5 cm miškožemio sluoksniu aptiktas supustytas (?) 55–60 cm smėlio sluoksnis, po juo – 10–20 cm storio tamsiai pilka žemė – buvęs žemės paviršius arba kultūrinis sluoksnis. Panašus ir *šurfo 40* sluoksnių išsidėstymas – po 5 cm miškožemio sluoksniu aptiktas supustytas (?) 40 cm smėlio sluoksnis, po juo – 30 cm storio tamsiai pilka žemė – buvęs žemės paviršius arba kultūrinis sluoksnis, kuriame paste-

bėta smulkių angliukų, aptikta nedidelė lipdytinio puodo šukė.

Taigi Karmazinų mikroregione buvo aptiktos 2 geležies amžiaus gyvenvietės. Šurfai su kultūriniu sluoksniu 31, 39 ir 40 sudaro grupę, atstumai tarp jų neviršija 40 m. Tuo tarpu šurfe 34 fiksuotas, matyt, kitos gyvenvietės sluoksnis, kadangi jis nuo minėtos grupės nutolęs apie 100 m į PV, o šurfe 38, esančiame šiame tarpe, kultūrinio sluoksnio nerasta.

Grabijolų mikroregione tirta visa upės pakrantė, išskyrus Grabijolų kaimo teritoriją (4 pav.). Upės vingio supama terasa, matuojant palei upės krantą, yra apie 4,1 km ilgio, iki 500 m pločio ir 5–13 m aukščio nuo upės. Terasoje ištirti 84 šurfai, 65 iš jų į V nuo Grabijolų kaimo, 19 – į R.

Kultūrinis sluoksnis su lipdytine keramika grublėtu paviršiumi aptiktas 4 šurfuose. *Šurfe 79* po 40–45 cm miškožemio sluoksniu aptiktas 20–25 cm kultūrinis sluoksnis su gargažėmis, grublėta keramika. Įžemis čia – smėlis. *Šurfe 84* aptiktas 20 cm miškožemis, po juo – 50–60 cm storio pilkšvas kultūrinis sluoksnis su gargažėmis, lipdytine grublėta (?) keramika. *Šurfe 109* po 30 cm storio dirvožemiu aptiktas iki 70 cm storio tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis, kuriame surasta grublėtos keramikos, gargažių. Įžemis čia irgi smėlis. *Šurfe 113* taip pat po 20 cm storio dirvožemiu aptiktas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis su smulkiais grublėtos keramikos fragmentais. Įžemis taip pat smėlis.

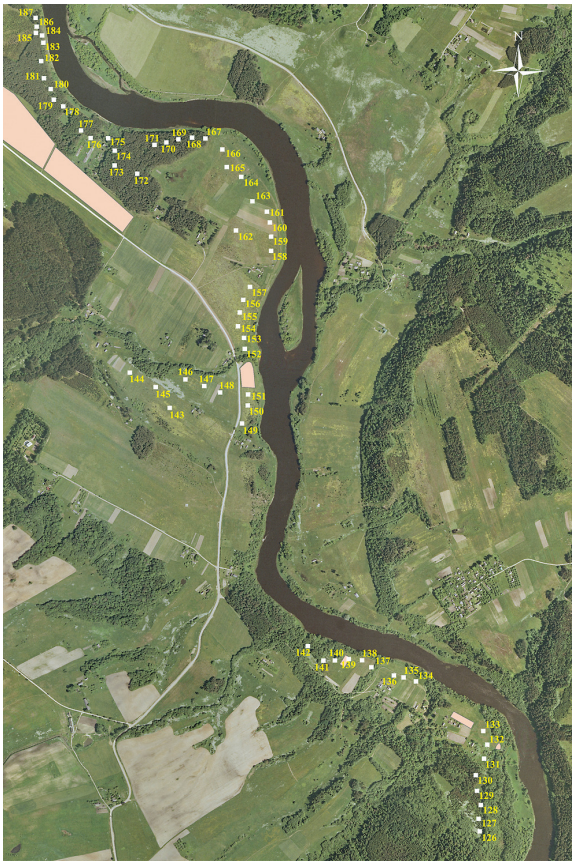
Galimas kultūrinis sluoksnis, tačiau be radinių arba tik su vėlyva apžiesta keramika, aptiktas dar 10 šurfų. *Šurfe 49* po 25 cm storio miškožemiu buvo 45 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis. *Šurfe 76* po 35 cm storio miškožemiu aptiktas pilkas 30 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta vėlyva apžiesta šukė. *Šurfe 89* po 20 cm storio miškožemiu aptiktas 10 cm smėlio tarpsluoksnis, giliau – 60 cm storio kultūrinis sluoksnis su gargažėmis, smulkiais angliukais. *Šurfe 91* po 10 cm storio miškožemiu aptiktas 10 cm smėlio tarpsluoksnis, po juo – 25 cm pilkos žemės sluoksnis. *Šurfe 95* po 10 cm miškožemiu aptiktas 15 cm smėlio tarpsluoksnis, po juo 45 cm storio pilkos žemės sluoksnis su smulkiais angliukais. *Šurfe 96* po 25 cm storio miškožemio sluoksniu aptiktas tamsiai pilkas 10 cm sluoksnis su angliukais, giliau – 25 cm storio pilkos žemės sluoksnis. *Šurfe 97* dirvožemis sudarė 45 cm, po juo aptiktas iki 13 cm kultūrinis sluoksnis su vėlyvos žiestos keramikos fragmentais. *Šurfe 110* po sąnašiniu 30 cm storio smėlio sluoksniu aptiktas 70 cm pilkšvas sluoksnis su vėlyva apžiesta keramika. *Šurfe 122* po 30 cm storio dirvožemio sluoksniu aptiktas 50 cm storio pilkos žemės sluoksnis su vėlyva apžiesta keramika, po juo – 50 cm tamsiai pilkos žemės, giliau įžemis – šlynas. *Šurfe 125* po 15 cm dirvožemio sluoksniu atsidengė pilkas kultūrinis sluoksnis su vėlyva apžiesta keramika bei plytų fragmentais, po juo – tamsiai pilkos spalvos 60 cm storio sluoksnis, giliau – priemolio įžemis. Matyt, šiuos šurfus, kuriuose fiksuotas galimas kultūrinis sluoksnis, tačiau neaptikta ankstesnės lipdytinės keramikos, reikėtų sieti su istorinių laikų Grabijolų kaimo bei jį supusių laukų paveldu. Vėlyvos apžiestos arba neaiškios dėl fragmentiškumo keramikos taip pat aptikta dirvožemio sluoksnyje šurfuose 46, 101, 102, 103, 104, 106, 108, 119. Daugelio šurfų Grabijolų mikroregione stratigrafija panaši – viršuje iki 50 cm storio dirvožemis arba miškožemis, giliau – smėlio įžemis. Tik šurfuose 42, 46, 47, 53, 55–60, 61, 68–70, 82, 83, 88, 98, 99, 101,

106, 116–118, 120 įžemis buvo žvyras, šurfuose 124, 125 – priemolis.

Kadangi atstumai tarp 4 šurfų, kuriuose aptiktas kultūrinis sluoksnis su grublėta keramika, viršija 200 m, galime teigti, jog Grabijolų mikroregione aptiktos dar 4 geležies amžiaus gyvenvietės.

Kernavės mikroregione tyrinėtos 2 Neries terasos, viena kurių yra kairiajame upės krante, tarp Kernavės ir Grabijolų archeologinių paminklų kompleksų, kita – priešais Kernavės kultūrinio rezervato teritoriją (5 pav.).

Pirmoji terasa yra 1,3 km ilgio, iki 220 m pločio, nuo 6 m aukščio ŠV dalyje iki 14 m aukščio PR dalyje matuojant nuo upės. Ši terasa tęsiasi dar apie 400 m toliau PR kryptimi, tačiau čia žvalgomieji tyrinėjimai nebuvo vykdomi, kadangi jos aukštis tesiekia 3–4 m. Terasoje iškasta 17 šurfų, 2 iš jų aptiktas geležies amžiaus kultūrinis sluoksnis su grublėta keramika. *Šurfe 136* po 40 cm dirvožemio sluoksniu išryškėjo iki 5 cm storio kultūrinio sluoksnio likučiai. Po juo ties P šurfo sienele atsidengė 50 cm skersmens ir iki 20 cm gylio apvalaina duobė, kurioje aptikta lipdytinės keramikos grublėtu paviršiumi. *Šurfe 139* po 15 cm armeniu aptiktas 15 cm tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis, kuriame surasta gargažių, grublėtos keramikos. 6 šurfuose aptikta pavienių radinių arba kultūrinio sluoksnio likučių. *Šurfe 132* dirvožemio sluoksnyje aptikta vėlyvos apžiestos keramikos. *Šurfe 134* po 25 cm dirvožemio sluoksniu aptiktas iki 10 cm tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta titnago nuoskala bei molinis vėlyvas paukštuko pavidalo švilpukas. *Šurfe 135* 30 cm dirvožemio sluoksnyje aptikta gargažių ir smulkus vėlyvos žiestos keramikos fragmentas. Nežymūs iki 5 cm storio kultūrinio sluoksnio likučiai pastebėti ir *šurfe 137*. *Šurfe 140* po

5 pav. 2010 m. Kernavės mikroregione tyrinėti šurfai ir žvalgyti suarti laukai. G. Vėliaus brėž.

Fig. 5. The test pits excavated in the Kernavė microregion in 2010 and the ploughed fields surveyed there.

armeniu aptiktas 20 cm pilkas sluoksnis be radinių, po juo buvo 40 cm skersmens ir 40 cm gylio duobė (stulpavietė?) su smulkiais lipdytinės (?) keramikos fragmentais. *Šurfe 141* po 35 cm dirvožemio sluoksniu aptiktas 5 cm smėlio tarpsluoksnis, po juo – 30 cm pilkšvos žemės, giliau – 10 cm tamsiai pilkos žemės sluoksnis su smulkiais angliukais.

Antroji terasa, esanti priešais Kernavės kultūrinį rezervatą, yra 3,5 km ilgio (matuojant palei kranto liniją), iki 1 km pločio, žemiausia vieta ties tyrinėtais šurfais Š terasos gale yra 4 m, aukščiausia – P gale, siekianti 12 m. ŠV terasos gale apie 1 km ruožas liko nežvalgytas, kadangi jis nepatenka į tiriamas mikroregionų ribas. Terasoje iškasti 45 šurfai. 6 iš jų (143–148) kasti dešinėje Sukros upelio pusėje, kiek toliau nuo upės vagos, **Mitkiškių** neįtvirtintos gyvenvietės (UK 2566) aplinkoje, siekiant išsiaiškinti paminklo būklę, patikslinti ribas. Tačiau tik *šurfe 151*, esančiame piečiau Mitkiškių neįtvirtintos gyvenvietės, po 35 cm dirvožemio sluoksniu aptiktas 15 cm tamsiai pilkas kultūrinis sluoksnis su lipdytine keramika grublėtu paviršiumi. Visų tirtų šurfų stratigrafija panaši, po 15–50 cm storio dirvožemiu aptiktas smėlio (25 šurfai) arba žvyro (20 šurfų) įžemis.

Taigi, Kernavės mikroregione, kairiajame Neries krante, aptiktos 2 geležies amžiaus gyvenvietės su grublėtąja keramika 200 m atstumu viena nuo kitos (šurfai 136 ir 139). Taip pat patikslintos žinomos Mitkiškių neįtvirtintos gyvenvietės ribos, kultūrinis sluoksnis su grublėta keramika aptiktas 40 m į R nuo esamos paminklo ribos (šurfas 151).

Tyrinėjimų metu ieškota archeologinių radinių suartuose laukuose. Karmazinų mikroregione išžvalgytas šurfų 12–15 vietoje buvęs arimas, tačiau archeologinių radinių nerasta. Kernavės mikroregione, 30 m į R nuo šurfo 132, šernų išknistame lauke aptikta vėlyvos žiestos keramikos, molinės keptuvės koja. Ariamame lauke, buvusiame 30 m į ŠV nuo šurfo 133, aptikta gargažių, titnago skaldos, vėlyvos apžiestos bei žiestos keramikos, taip pat vienas brūkšniuotosios keramikos fragmentas lygia vidine puse. Ariamuose laukuose, esančiuose į PV nuo šurfo 139 ir į Š nuo šurfo 151, archeologinių radinių nerasta. Arimuose, buvusiuose į PV nuo šurfų 172–182, aptikta tik vėlyvos žiestos bei apžiestos kaimo keramikos, taip pat titnaginis širdinis trikampis strėlės antgalis.

2010 m. Karmazinų, Grabijolų bei Kernavės mikroregionuose kairiajame Neries krante atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, ištirti 6 upės slėniai (3 Karmazinų, 1 Grabijolų, 2 Kernavės mikroregionuose), išsidėstę ant pirmosios ir antrosios upės terasų. Bendras tirtų atkarpų ilgis – 9,59 km. Iš viso iškasti 187 šurfai, 11 jų surastas geležies amžiumi datuojamas kultūrinis sluoksnis. Aptiktos 8 šio laikotarpio gyvenvietės, patikslintos Mitkiškių neįtvirtintos gyvenvietės ribos. Surasti 4 individualūs radiniai, daugiau kaip 200 keramikos fragmentų, aptikta geležies lydymo šlako, titnago nuoskalų. Radiniai perduoti KKRD Kernavės archeologijos ir istorijos muziejui.

The unenclosed settlement near the Neris

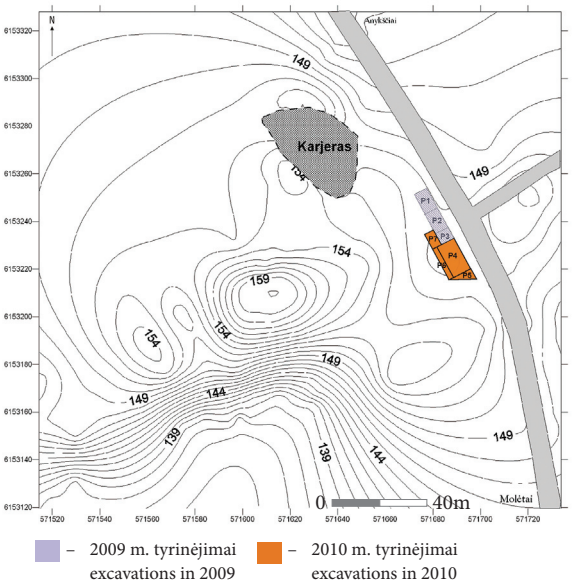
In 2010, a complex investigation of the Karmazinai, Grabijolai, and Kernavė microregions (Fig. 1) was conducted on the basis of the project 'The development of the landscape according to archaeological and natural science data' that is being carried out by the KKRD scientific research department together with the LII and VU. In the course of this investigation, a field evaluation was conducted on the first and second terraces above the floodplain on the left bank of the Neris in six Neris river valley segments (three in the Karmazinai microregion (Fig. 2), one in the Grabijolai microregion (Fig. 4), and two in the Kernavė (Fig. 5) microregion). The total length of the

evaluated segments was 9.59 km. During the entire investigation, 187 test pits were excavated and a cultural layer dating to the Iron Age found in 11. Eight Iron Age unenclosed settlements were discovered and the boundaries of the Mitkiškės unenclosed settlement were corrected. Four individual finds (Fig. 3), over 200 potsherds, iron smelting slag, and flint debitage were discovered.

Gintautas Zabiela

Liūdiškių piliakalnio papėdės gyvenvietės rytinė dalis

2010 m. pratęsti Liūdiškių piliakalnio papėdės gyvenvietės (Anykščių r., Anykščių sen.) (UK 24540) archeologiniai tyrinėjimai, pradėti 2009 m. (žr. *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 82–88). Tyrinėjimų tikslas buvo baigti tirti būsimos mašinų stovėjimo aikštelės vietą į V nuo plento Anykščiai–Molėtai. 2009 m. čia buvo ištirtas bendras 150 m² plotas, o pagal projektą ji turi būti 21,5x13 m dydžio. Besikeičiantys aikštelės projektiniai sprendiniai sąlygojo ir 2010 m. tyrinėjimų apimtis bei vietas. Iš viso 2010 m. Liūdiškių piliakalnio papėdės gyvenvietės R dalyje buvo ištirtas bendras 203 m² plotas (4 atskiri plotai (4–7)) (1 pav.). Didžiojoje tiriamos vietos dalyje buvusi ir dabar matoma lomelė, tad joje išliko iki 1 m storio tamsiai pilkas piliakalnio papėdės gyvenvietės kultūrinis sluoksnis. Tik PR dalyje yra buvusi kalvelė ir čia kultūrinis sluoksnis gerokai suardytas, išlikusi tik jo apačia bei struktūros įžemyje. Pats kultūrinis sluoksnis vienalytis. Jame aptikti 2 židiniai, duobė bei 2 geležies lydymo krosnelės.

1 pav. Liūdiškių piliakalnio papėdės gyvenvietės tyrinėjimų suvestinis planas. A. Janonytės brėž.

Fig. 1. A synoptic plan of the excavations in the settlement at the foot of Liūdiškiai hillfort.

2 pav. Duobė plote 6 iš ŠR. G. Zabielos nuotr.

Fig. 2. The pit in area 6 as seen from the NE.

Plote 7 baigtos tirti dar 2009 m. ploto 3 PV krašte rastos *židinio 2* liekanos (kraštas), kurias sudarė 7 11x11x4 – 25x20x6 cm dydžio akmenys, gulėję tamsiai pilkame kultūriniame